ПОД-СЕКЦИЯ 7. Микро и макро экономика

Піскун А. В.
викладач кафедри статистики
Одеського національного економічного університету

ЗАРОДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ У США

Ключові слова: національний дохід, національні рахунки, статистика.

Історія виникнення та розвитку СНР – це історія розвитку економічної думки та макроекономічної теорії з питань доходу та багатства, розподілу та перерозподілу доходу, ролі держави в економічному процесі. Це історія інтеграції платіжного балансу, статистики державних фінансів, статистики національного багатства, міжгалузевого балансу в єдину систему взаємопов'язаних рахунків СНР на основі гармонізації основних концепцій, визначень та класифікацій.

Так основною роботою, присвяченою вивченню саме питання розрахунків національного доходу, можна вважати роботу П. Студенського під назвою «Дохід націй» [4]. У ній досить детально та послідовно викладені погляди вчених на природу виникнення, методику розрахунку національного доходу за 300-річну історію, починаючи з XVI століття.

У роботах таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: Герасименко С. С. [1], Моторин Р. М. і Моторина Т. М. [2], Підгорний А. З. [3], Грєцка Г. Н., Колесник Т. Н., Співак М. Г. [5], Милашко О. Г. [6-8], Піскун А. В. [9], Сергієнко О. М. [10] детально розглядаються етапи розвитку СНР, її принципи, функції, значення національного рахівництва, а також основні рахунки, їх методика складання, показники тощо.

Витоки історії СНР багато вчених пов'язують саме з етапом, коли вперше в економічне життя ввелось поняття національного доходу та були зроблені спроби багатьма економістами провести оцінку економічного потенціалу країн. Саме цей факт поклав початок довгої історії розвитку та

становлення статистики національного доходу, яка в подальшому трансформувалася в СНР.

В США перший розрахунок національного доходу належав Джорджу Такеру (1775-1861 рр.). Він в 1843 році написав книгу «Прогрес Сполучених Штатів у відношенні населення та багатства за 50 років», в якій одна глава присвячена визначенню річного доходу, а в іншій главі розкриті особливості оцінки національного багатства. Під час розрахунку національного Дж.Такер зіткнувся з багатьма труднощами, зокрема: значне коливання цін на сировину не лише в часі, а й у просторі, в результаті чого ціни реалізації готової продукції суттєво відрізнялися в залежності від місця виробництва та реалізації. Через 12 років вчений екстраполював свої розрахунки національного доходу США на 1850 рік та опублікував їх у вигляді додатку до своєї книги.

Хоча методика розрахунків Дж. Такера й була набагато кращою, ніж у Колкхауна та Пебрера в Англії на той час, грубою помилкою було те, що в національний дохід американський вчений включав лише чисту вартість матеріального виробництва (сільського господарства, добувної та обробної промисловості, торгівлі, риболовства та лісництва).

Після розрахунків Дж. Такера американська статистика почала розвиватися. Особливістю даного процесу розвитку було те, що влада витрачала багато коштів на збір статистичних даних, але вчених, які б могли їх використати повною мірою, не було. Всі статистики того часу лише дублювали та виправляли розрахунки Дж. Такера, не пропонуючи нічого нового.

Лише в 1896 році Чарльз Б. Спар (1860-1904 рр.) опублікував книгу про розподіл багатства в США в 1890 році. При цьому він розглядав національний дохід в більш широкому розумінні, включаючи в нього всі доходи, які отримують американці з будь-яких джерел. Більше уваги вчений

все ж приділяв питанню розподілу національного доходу, а не методиці його визначення.

В результаті проведених досліджень та отриманих результатів Ч.Спар прийшов до висновку, що близько 1% всього населення Сполучених Штатів отримували приблизно 75% національного доходу. Фактично це означало, 1% багатіїв отримують від власності дохід більший, ніж половина всього населення країни від своєї праці. Вчений намагався довести, що причиною такого несправедливого розподілу являється існуюча податкова система, оскільки весь тягар податків несло менш забезпечене населення. Для виправлення даної ситуації Ч. Спар пропонував ввести пропорційну або навіть прогресивну податкову систему.

Таким чином, розрахунки національного доходу Ч. Спара були значно кращими за розрахунки Дж. Такера, оскільки не лише ґрунтувалися на більш повни та детальніших статистичних даних, але й торкалися тенденцій розподілу доходу.

Після Ч. Спара питаннями національного доходу цікавилися Цоркінг, Спаларт і Рошман, розрахунки яких не відрізнялися оригінальністю та ґрунтувалися на чистій вартості основних галузей виробництва.

Література:

1. Герасименко С. С. Система національних рахунків: навч. посібн. / С. С. Герасименко, В. А. Головко, І. М. Нікітіна. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 217 с.

2. Моторин Р. М., Моторина Т. М. Система національних рахунків: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 336 с.

3. Підгорний А. З. Система національних рахунків: [навчальний посібник] / А. З. Підгорний , О. Г. Милашко. – Одеса : ОДЕУ, 2009. – 121 с.

4. Студенский П. Доход наций (теория, измерение и анализ: прошлое и настоящее). Под редакцией: Вайнштейн А.Л. М.: Статистика, 1968. – 710 с.

5. Грецкая Г. Н., Колесник Т. Н., Спивак М. Г. Становление и этапы развития системы национальных счетов // Бізнес Інформ. – 2011. - №7 (1). – С.108-110.

6. Милашко О. Г. Система національних рахунків як інформаційна база статистичного оцінювання доходів / О. Г. Милашко // Методологічні засади статистичного дослідження економіки України в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 21 вересня 2012 р.) – К.: КНЕУ, 2012. – 132[4] с.

7. Милашко О. Г. Статистичне оцінювання доходів і витрат домогосподарств за даними системи національних рахунків / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Звєряков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2008. – Вип. 30. – С. 247-253.

8. Милашко О. Г. Статистичний аналіз динаміки макроекономічних пропорцій за даними таблиці «витрати-випуск» / О. Г. Милашко // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Звєряков; Одеський держ. екон. ун-т. – Одеса, 2009. – Вип. 35. – С. 401-406.

9. Піскун А. В. Історія національних рахунків / А. В. Піскун // Економіка. Фінанси. Право. – Київ, 2014 . – № 3/1. – С. 64-66.

10. Сергієнко О. М. Система національних рахунків як методологічна база розрахунку доходів на макрорівні // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - №10. – С.24-28.